

Enkele oude straatnamen opnieuw belicht

door Jan van Helvoirt

In de gemeente Hilvarenbeek treffen we in de verschillende woonkernen prachtige maar ook minder mooie straatnamen aan, die helaas vaak verkeerd worden begrepen en geïnterpreteerd. Laten we allereerst uit elk gehucht slechts één voorbeeld onder de loep nemen. Dan kunnen we later ons concentreren op historische straten in Hilvarenbeek. In Esbeek kennen we in het uitbreidingsplan van de jaren '70 de *Doorakker*. Deze straatnaam is toentertijd opgediept uit een Verpondingsregister van Esbeek en betreft dan ook een oude veldnaam. Zonder stekelig te willen zijn moet ik echter opmerken dat de naam geen betrekking heeft op de doornenstruiken, zoals men meende te moeten veronderstellen. Uit de vijftiende eeuw kennen we de vermelding van hoeve *ten Doren*. Het was de boerderij die op de plaats stond, waar later de 'Oranjobond van Orde' gebouwd werd. De oude hoeve was vernoemd naar de nabij gelegen zandverstuiving rug, die men in de Middeleeuwen een 'doorn' noemde. In 1457 bezat Esbenaar Jan Aert Melis *den Dorenecker*. De Dunse Bergen werden, naast de *Royenberg* ook wel *de Dooren Duyn* genoemd. Ook de reeds lang verdwenen molen bij de *Dorekensberch* op de weg naar Gorp (later Heimolen) kende het element 'doorn'.

Op de Haghorst heeft de Witvenstraat uiteraard betrekking op het voormalige *Witven*. In Hilvarenbeek lag overigens ook een *Withven*. Het element 'wit' slaat in beide gevallen niet op wit zand of witte bloemen, doch geeft slechts een soort turf van matige kwaliteit aan. Dit in tegenstelling tot de betere en zwaardere zwarte turf in het 'Zwartven'. Biest-Houtakker heeft zijn Vossenhol, een straatnaam die twee interessante toponiemen in zich heeft. 'Vos' betekende riet of biezen. Een 'hol' is hier de doorgang door de Stroom. De associatie met de sluwe 'Canis vulpes' is hier dus alles behalve slim.

In Diessen kennen we de Schutweg als verbinding tussen de Beerseweg en de Emmerseweg. Ofschoon er wel een schutskooi was, heeft deze naam geen betrekking op het eenvoudige bouwwerk, waar loslopend vee werd opgesloten. Rond 1830 begon de gemeente Diessen te experimenteren met de aanleg van kunstmatig bevoeide weiden op de gemeeynt. De gegraven Weterloop kon dit gebied vanuit de Reusel volop voorzien van water. De naam *Schutweg* had betrekking op het 'tegenhouden' van het water in het geïnnundeerde gebied.

In Baarschot had men nog een uitgelezen kans om een historische naam te gebruiken voor het lopende uitbreidingsplan. Ik stelde voor om de oude naam *Teekoven* weer nieuw leven in te blazen. Ik hoopte dat men dan niet ging denken aan de 'hete brouwketel' waar veel 'teken' rondzwermen. Achter de huidige brouwerij lag vroeger eeuwenlang een oudere boerderij met herberg en brouwerij die *Teehoven* werd genoemd. Dit was afkomstig van *'t-eeck-owen*. Een 'eek' was, in tegenstelling tot de vaak gehoorde 'eiken' of 'eikenbomen', een lage drassige zompige bodem. Het element 'owe' betekende 'aangeslibde gronden'. Doet men in *Bascot*, waar het element 'ba' hoog betekende, toponymisch enigszins ... uit de hoogte?

Deze oude dijk van Esbeek naar Lage Mierde werd helemaal niet 'belicht'